

Capítol I

JUNY 1916.

LA SAGRERA (BARCELONA)

Una forta explosió va trencar el silenci de la nit. Després de l'ensurt, alguns veïns van mirar per les finestres cercant, tal vegada, una resposta al baluern que havia interromput el seu descans. L'escassa i pobra il·luminació de la zona no els permetia distingir res fora del que era habitual.

Amb prou feines es podia veure la silueta de la fàbrica que des de feia uns quants anys, pocs, era l'orgull de la ciutat de Barcelona i que donava feina a administratius, mecànics, torners, planxistes i, en menys quantitat, a enginyers i altres professionals amb títols universitaris.

Malgrat que no hi havia cap indicati que ho confirmés, ningú no dubtava que l'explosió s'havia produït a l'interior d'aquell edifici on es construïen els Hispano Suïssa, uns vehicles formidables sorgits de l'entesa entre l'empresari català Damià Mateu i l'enginyer suís Marc Birkigt.

Un veí va fer un gest de contrarietat. Temia que l'empresa on treballava hagués patit un atemptat. Anys enrere les vagues, en les quals ell mateix havia participat activament, ja

van fer trontollar la continuïtat de la firma. Ara, però, amb la fàbrica de París inaugurada feia cinc anys i a ple rendiment, no era gens partidari d'accions que animessin els propietaris a tancar la de Barcelona. I si aquella explosió l'havien provocada els companys més radicals, es preguntava quines mesures prendrien els inversors i propietaris.

Però els seus temors mancaven de fonament. Els autors de l'explosió no tenien com a missió reivindicar cap millora salarial, ni alterar la producció de la companyia, ni tampoc no estaven animats per cap moviment obrer ni formaven part de grups anarquistes. Es tractava de dos individus que havien rebut la promesa d'una bona recompensa econòmica per part d'un home arribat des d'Alemanya a la Ciutat Comtal. No. L'esclat no tenia cap relació amb els conflictes laborals, anava molt més enllà.

Els que es van despertar espantats pel baluern no podien imaginar que l'explosió estava relacionada amb la major guerra mai soferta fins llavors per la humanitat.

Després d'escorcollar els despatxos i de no trobar-hi el que buscaven, els intrusos havien decidit de fer volar la caixa forta per si els plànols que cercaven eren a l'interior.

A PRIMERES HORES DEL MATÍ DEL MATEIX DIA

En Marc Birkigt tot just s'havia llevat quan algú va trucar a la porta de la casa on s'allotjava quan vivia a Barcelona.

Sabia que havia de ser una persona de la seva confiança, ja que molt pocs coneixien on es trobava el seu domicili. Comprovà per l'espill que es tractava del seu soci, en Damià Mateu. Va obrir la porta.

—Han entrat a la fàbrica de la Sagrera —va dir el nouvingut, visiblement afectat.

—Una altra vegada problemes amb els treballadors?

—No ho sembla. Els que han actuat aquesta nit busquen alguna cosa en concret. Han dinamitat la caixa forta del teu despatx.

—Passa, Damià. Anem a la sala i seguem. Sembles molt alterat.

—Ho estic, Marc, ho estic. Creus que pretenien robar els plànols dels nous motors?

L'enginyer suís va fer una ganyota de preocupació i amb un gest de la mà indicà a en Damià que segués, ja que encara no ho havia fet.

—Escolta, Damià, em sembla que el més prudent és que desaparegui per un temps.

—Tu?

—Sí, jo.

—No ho entenc. Penses que estàs en perill?

—És possible, sí. I, francament, tal vegada sigui millor allunyar-me de Barcelona, canviar d'hàbits i rutines i anar a algun lloc on pugui treballar sense ensurts i desenvolupar el meu projecte nou... O, més ben dit, el que serà el nostre projecte nou.

—Pel que més vulguis, Marc, explica't!

—Els motors per a l'aviació.

—Però pensava que aquest projecte estava en fase embrionària.

En Birkigt va apuntar un somriure.

—Fa que hi treballa més temps del que puguis pensar. Escolta, Damià, el que et diré et pot comprometre. Vull saber si estàs disposat a córrer riscos, a jugar-te-la, però no et precipitis i no pensis, de moment, com a home de negocis, en els notabilíssims guanys. Com a empresari estic segur que em donaràs suport, però tot això té un risc real per a tu, per a la teva persona. El que ha passat aquesta nit així sembla confirmar-ho.

—Sigui el que sigui, si tu hi estàs ficat, jo et faig costat, sense reserves, ja ho saps.

—Damià, ja hem comentat que la guerra s'estén. Són temps tràgics per a Europa, qui sap si també per al món sencer. L'Imperi alemany s'està armant des de fa temps i les seves fàbriques funcionen les vint-i-quatre hores des de fa molts mesos. Des de l'esclat del conflicte, s'ha demostrat que l'aviació hi té un paper sorprenentment decisiu. I aquí és on entrem nosaltres.

—Farem motors per als avions?

—Se t'han il·luminat els ulls, Damià... Has vist el gran negoci. Arribat el moment ho serà, sens dubte. Malgrat tot...

—Perdona, Marc, no era la meva intenció... Ningú no desitja una guerra, jo tampoc, per més guanys que puguem obtenir-ne. Creu-me!

—Et crec —va afirmar sincerament el suís—. Ningú entenimentat no vol una guerra que està implicant molts països.

En Marc Birkigt es deixà caure en una butaca. Per uns instants, la seva mirada es va perdre fins que els seus ulls van buscar els del seu soci.

—Fa un parell de mesos, quan era a Ginebra, vaig rebre una visita. Sense previ avís. La veritat és que vaig ser abordat quan anava a entrar a casa. La persona en qüestió es va identificar com un alt càrrec del govern francès, i vam tenir una petita xerrada. No va anar amb embuts, va ser molt directe, bé, tan directe com ho poden ser els francesos, que sempre carreguen els diàlegs amb detalls que es podrien es-talviar... Sí, escolta, Damià...

—*Veurà, Monsieur Birkigt, necessitem conèixer si vostè té cap mena de simpatia pels actuals dirigents de l'Imperi alemany.*

—*Tal vegada el seu dubte representi una ofensa per a mi, Monsieur, però no penso iniciar cap discurs moral i molt menys polític. Ara bé, si li digués que sí, que efectivament no em desagrada l'estil alemany, des d'aquest precís moment tindria la sensació que la meua resposta seria molt mal rebuda per aquells que l'han fet venir.*

—*Seria una autèntica catàstrofe per a tots... Per a nosaltres, per a la llibertat i per a vostè.*

—*Llavors m'alegro que la meua moral, i no pas la seva subtil amenaça cap a la meua persona, em faci dir que menyspreo els qui han portat el caos a Europa.*

—*Li vull lliurar uns plànols que he portat. Si em permet...*

L'home va obrir un maletí, d'on va treure uns documents.

—Aquests són els plànols dels motors dels avions alemanys. Comprovarà, Monsieur, que són motors molt superiors als que tenim a França i a Anglaterra. Allà dalt tenim la batalla perduda... Per sort, un heroi francès va aconseguir, jugant-se la vida, sostreure aquests plànols...

—Entenc que els he d'estudiar...

—Faci-ho.

—I després?

—Dissenyi un motor superior per evitar la tragèdia.

—No serà fàcil, i tampoc no em puc comprometre a fer-ho.

—No sóc enginyer, Monsieur. No obstant això, vostè ha creat uns motors fantàstics per a la indústria de l'automòbil. Vostè és un geni, almenys això és el que ens han dit els experts. Hem consultat els millors enginyers d'Europa, excepte els alemanys, és clar. Tots han coincidit. Si algú pot superar aquestes màquines, és un suís anomenat Marc Birkigt... Els francesos solem afalagar amb facilitat. No l'estic afalagant; estic traslladant-li l'opinió dels seus competidors. M'ha de creure, Monsieur: ells, els enginyers consultats, estan desesperats per la seva creativitat. N'hi ha que han dit que vostè és un avançat a la seva època, que els porta més de vint anys d'avantatge. Vostè és un pioner. Alguns el defineixen com un il·luminat.

En Birkigt no escoltava. La seva atenció estava centrada en els plànols. El visitant va entendre que era inútil continuar parlant i va optar pel silenci. Després d'uns minuts, en Birkigt va aixecar el cap.

—*Resem tots, Monsieur.*

—*Resar?*

—*Demanem que la pau arribi aviat... En el cas que aconseguixi dissenyar uns motors que puguin superar els dels alemanys, ni serà d'avui per demà ni els podrem instal·lar fins que passin uns quants mesos.*

—*Vostè intenti-ho, mon ami, i si ho aconseguix, les fàbriques de la Hispano Suïssa de Barcelona i de París i d'altres a França i també a Anglaterra s'encarregaran de la resta. Per cert, li demano que des d'ara mateix la seva discreció sigui absoluta. La seva vida pot córrer perill. Pensi que els alemanys tenen espies a tot arreu. Si saben que el gran Birkigt està treballant en motors per a l'aviació, voldran apoderar-se dels plànols o eliminar-lo abans que finalitzi la feina. Es veu amb cor d'afrontar aquest risc?*

—*Estan disposats a anar al front, els soldats francesos?*

L'home va apuntar un somriure en el qual també hi havia un rictus de dolor.

—*Faci una vida normal i desconfii de qualsevol desconegut que s'apropi a vostè.*

—*Em relaciono amb poca gent.*

—*No dipositi la confiança en ningú, ni tan sols en els que formen part del seu cercle més pròxim. Estudiï l'actitud de qui de cop i volta li fa preguntes que no tenen res a veure amb els projectes ja coneguts o de qui de sobte té un interès per conèixer detalls massa tècnics i específics dels seus motors. I un altre assumpte: si avança amb els plànols, guardi'ls en el lloc més segur.*

—*I com puc saber quin és el lloc més segur?*

—*De vegades el lloc més segur és el més quotidià. La meua esposa guarda les joies en un calaix sense clau i a la caixa forta només hi diposita cartes dels seus pares i alguna foto... Oh, i també una carta d'amor que li vaig escriure ja fa bastant de temps.*

—*Vostès, els francesos, sempre tan romàntics. El més valuós per a alguna persona pot ser el més proper a la nostàlgia, per exemple, una carta... Després de tot, l'opulència sempre es pot recuperar.*

—*Li ben prometo que la meua esposa adora les joies.*

—*Li deu haver estat difícil aconseguir-les.*

De cop i volta, el visitant es va aixecar i va posar fi a la xerrada.

—*Estarem en contacte, Monsieur.*

—*Haig de suposar que vostè apareixerà en el lloc i en el moment més imprevistos. Diguïm una cosa, Monsieur: qui em garanteix que vostè no simpatitza amb l'Imperi alemany?*

—*Ningú, Monsieur Birkigt. En temps de guerra només cal refiar-se del soldat enviat a les trinxeres. Tal vegada hi acudeixi amb el cor ple de patriotisme, però un cop allà ja només lluita per la seva vida, per sobreviure.*

En Damià Mateu no va interrompre en cap moment el relat del seu soci.

—*Creus que busquen els plànols?*

—*És més que probable.*

—*I els guardaves a la caixa forta?*

L'enginyer va negar movent el cap.

—Estan gaire desenvolupats, Marc?

—Ja saps que penso que un enginyer mai no sap si els seus plànols estan o no gaire desenvolupats... Si més no, jo no ho sé. La teòrica és senzilla. Tu i jo sabem, per experiència, que no és fins que el prototip es prova que allò dissenyat sobre un paper es pot qualificar de somni o de realitat, de fracàs o d'èxit. Crec que tinc la fórmula que ens permetrà de construir uns motors superiors amb els quals els nostres pilots tinguin avantatge sobre els alemanys. No obstant això, encara és aviat. He de continuar treballant-hi.

—Has dit «els nostres pilots».

—En aquesta guerra, jo ja he triat bàndol. Per a mi resultaria tràgic que els meus motors, o millor dit, els nostres motors, fossin muntats en els avions de l'Imperi alemany.

—Si no fos tan aviat, brindaria per l'èxit dels «nostres pilots».

—Una mica de brandi no ens farà mal, Damià.

En Marc va anar cap a un moble damunt del qual, a més de dues fotografies de models Hispano Suïssa, hi havia unes copes i una ampolla de conyac francès. Tot just en va abocar una quantitat quasi ridícula en dues copes.

En Damià Mateu es va posar dempeus per acceptar la copa. Van brindar molt solemnement i van assaborir el líquid. Després, van fer un sospir amb gest de preocupació.

—Haig de desaparèixer un temps, però també cal pensar que si algú vigila els meus moviments podria resultar sospitós que de cop i volta m'absenti massa temps de la fàbrica de la Sagrera o de la de París. Com ho veus, Marc?

—Figueres! —va exclamar en Damià.

—Figueres?

—Una casa propietat de la família. Només hi viu una tia meva. És gran... La casa, vull dir. Hi podràs treballar en una de les amples i confortables estances. A Figueres ningú no et coneix...

—Però, si no vaig errat, Figueres és un poble! Si surto al carrer, tothom es preguntarà qui és l'home que viu a casa d'una tia de la família Mateu!

—Cap problema. La meva tia és molt... molt... Com ho diria?... Esnob! No, més ben dit, els esnobs la imiten a ella. Viatja molt a França, es relaciona amb pintors, artistes... Això: seràs pintor!

—Pintor?

—De quadres!

—Com?

—Parles francès perfectament. Creuran que ets un pintor que cerca paisatges. La rodalia de Figueres és d'una bellesa excepcional. Muntanya, platges meravelloses, barques de pescadors, albes que fan caure d'esquena...

—Caure... d'esquena?

—És una expressió molt col·loquial...

—Ja ho entenc... Dignes, Damià..., a la casa hi hauria espai per a alguna persona més?

—I tant! Ja t'he dit que és molt àmplia i deu tenir cinc o sis habitacions. No hi aniries sol?

—No. Necessito en Joan.

En Damià va fer un gest de sorpresa.

—Vols dir en Joan que m'imagino?

El suís va afirmar amb el cap.

—És el nostre millor mecànic i ningú no interpreta els meus plànols com ell. És una joia en brut. És capaç de corregir-me i tot! Ens admirem mútuament.

—Segur que t'admira molt més que a mi! —va afirmar en Damià amb certa amargura i resignació.

—Ja saps, Damià, que als empresaris no us admiren, ni els vostres treballadors. De fet, és una mica curiós, oi?

—Certament que ho és! Si això surt bé i les nostres fàbriques tenen torn les vint-i-quatre hores, tal vegada podré fer que els treballadors m'odiïn una mica menys.

—Si això surt bé, voldrà dir que tot el món estarà en guerra.

—Aquesta maleïda guerra ens dóna una oportunitat, Marc. Encara que arribi la desitjada pau, si el teu motor és el millor de tots, França, Anglaterra i altres països el compraran per intimidar l'enemic... I el rei d'Espanya no desaprofitarà l'ocasió per posar-se a l'altura de la resta de les potències.

—En aquest segle tot evolucionarà a una velocitat de vertigen. Els primers motors que vam fer l'any 1907 ja em semblen trastos comparats amb els que fem ara. En el precís moment que superem els motors de l'aviació alemanya, els estarem ensenyant la fórmula amb què també ells els puguin fabricar igual o millor... Em sents, Damià? En què penses?

—Perdona, Marc. Estava pensant en en Joan. Hi ha un problema. La seva muller va morir fa unes setmanes...

- No ho sabia. Ho lamento.
—El cas és que ell ha de cuidar-se del fill.
—No saps si té més família?
—Crec que no.
—I quina edat té el fill?
—No ho sé...
—Mesos...? Dos o tres anys...?
—No! Tal vegada deu anys, o onze, o nou...
—Necessito en Joan. Ens emportarem el fill!

UNES SETMANES ABANS DE L'EXPLOSIÓ

En Joan i el seu fill van arribar a casa. Els seus rostres continuaven desencaixats. Els ulls enfonsats, la mirada perduda.

Hi havia un lògic desordre en el no gens luxós pis on vivien tots tres, en la que havia estat una llar plena de joia on la senzillesa no era obstacle perquè tots tres pensessin que eren afortunats. En Joan estava molt ben considerat a la feina i gaudia de la confiança del mateix Marc Birkigt. Ella, ja absent per sempre, havia vist realitzats els dos grans somnis de la seva vida. El primer, casar-se amb en Joan, a qui va conèixer quan només era una nena i amb qui va compartir la infantesa i l'adolescència, i de qui es va enamorar amb bogeria el dia que ell va tornar de Madrid, on els seus pares l'havien enviat a estudiar mecànica. Van estar

dos anys allunyats l'un de l'altre, dos anys que ella va pensar que ell ja no la recordaria i que la seva no havia estat més que la típica relació infantil-juvenil entre dos veïns que havien compartit classe social, barri i edifici. Però aquell dia que en Joan va tornar, el seu cor va bategar accelerat molt abans de veure'l, des del moment que va saber la notícia. «En Joan torna, ja ha acabat els estudis i vol demanar feina en aquesta fàbrica que fa cotxes», li van anunciar els pares d'en Joan. El segon somni realitzat, el fruit de l'amor compartit amb l'ésser estimat: ser mare.

En Joan va aprofitar que el seu fill havia anat a orinar per asseure's en una cadira i amagar el rostre entre les mans mentre tancava els ulls. Com desitjaria que en obrir-los ella tornés a ser allà, amb ells. Però ella va morir de cop i volta, sense cap avís previ, sense una malaltia que el posés en guàrdia. El seu cos va caure inert. Davant d'ells. Mentre anava cap a la cuina. Sense un petó de comiat, ni tan sols una mirada. Com un rellotge de corda que deixa de fer tic-tac.

Si fos per ell, romandria en aquella actitud per sempre. Però no ho podia fer. El fill ara només el tenia a ell. Ell en tenia tota la responsabilitat i li pesava, i molt. I el fill no havia dit una paraula des de l'òbit. Tampoc no havia vessat llàgrimes. Havia romàs en silenci. Primer, l'angoixa de no saber què li passava a la seva mare. Després, la tragèdia de veure com un desconegut en confirmava la mort. I que dures aquelles hores que semblaven dies, amb el cos vetllat a l'habitació, rebent veïns no sempre coneguts que ploraven la

pèrdua com si en vida l'haguessin tractada cada dia. Finalment, aquells dos homes que van introduir el cos a l'interior d'un taüt. I només feia un parell d'hores, l'enterrament, sense pluja, amb el sol anunciant l'estiu, envoltats d'alguns companys de la fàbrica i d'alguns veïns.

En Joan va reaccionar en rebre el senyal que en Jordi sortia del bany. S'aixecà i va obrir la finestra, tal vegada per mitigar la calor o potser en un intent que l'aire fes desaparèixer l'aroma de colònia tan inconfusible que havia impregnat tots els racons de l'habitatge. Ensumar aquella olor era sentir una presència ja del tot impossible. Va veure els geranis. Sempre ben cuidats. Es va adreçar cap a la cuina, on encara hi havia els macarrons que ella anava a portar a la taula. Els va llençar a les escombraries amb un dolor immens. No pel menjar fet malbé, sinó pel petit i al mateix temps valuós detall que aquells macarrons van ser cuinats per la Inés. Preparats amb aquell somriure que mai no l'abandonava, preparats entre alguna cançó que sempre sorgia dels seus llavis, preparats amb amor... Amor.

En Joan va notar la presència del fill. Es va girar. Efectivament, en Jordi l'estava mirant, dempeus, en silenci. Els seus ulls es van encreuar.

El pare va anar cap al fill i l'envoltà amb els braços. Volia consolar-lo i buscava consol en aquell contacte amb qui tan feliços els havia fet des que la Inés i ell van ser conscients de l'embaràs. Per fi, en Jordi va tremolar, les seves cames es van doblegar sense força mentre els ulls van deixar escapar milers de llàgrimes contingudes fins llavors.

Van plorar tots dos. Molta estona. Abraçats.

Després es van ficar a l'estret llit d'en Jordi. En Joan no suportava la idea de dormir al llit de matrimoni i entenia que, si s'estava amb el fill, aquest li ho agrairia.

En Jordi dormia.

En Joan no. En Joan intentava, inútilment, dibuixar la seva vida a partir d'aquell moment. Tot eren esborranys. Boira. Núvols foscos. Ell hauria d'anar a la feina i en Jordi, a l'escola. Però aconseguirien tots dos continuar vivint sense ella? Com?

Al matí, molt aviat, en Joan es va llevar i va anar a comprar llet i pa. Va tornar. En Jordi ja estava despert.

Mig van beure la llet. No van mossegar ni un bocí de pa. Es van mirar.

—Haig d'anar a la feina —va dir en Joan—. Tu hauries d'anar a l'escola.

En Jordi no va respondre.

—M'has d'ajudar, Jordi. Et cuidaré amb totes les forces, t'ho prometo. Si perdo la feina, ho perdrem... tot. T'anirà bé anar a l'escola. Els companys, els mestres... Ho superarem... Junts.

—No vull tornar a casa —va dir en Jordi trencant el llarguíssim silenci en el qual havia romàs.

—No t'entenc, Jordi —va respondre el pare, alleujat en tornar a sentir la veu del seu fill.

—Puc anar a l'escola, pare, però no puc tornar a casa si tu no hi ets. La mare no hi és, però és com si hi fos... Però no hi és. No entraré a casa fins que no tornis de la feina.

—I què faràs?

—T'esperaré al carrer. Puc venir a buscar-te a la fàbrica.

—Són moltes hores, Jordi.

—No vindré a casa, pare, no ho faré —i la seva mirada, plena d'angoixa, va recórrer l'estança.

—D'acord —va acceptar en Joan—. Vine a buscar-me a la fàbrica. Intentaré que et deixin entrar a les oficines.

Tots dos, agafats de la mà, van caminar fins a l'escola. Un buit enorme als seus cors. Un dolor indescriptible. Ni l'un ni l'altre no ho manifestaven, però pensaven el mateix, es preguntaven quin sentit tenia tot allò, la vida, anar a la feina o a l'escola, respirar.

Va arribar el moment de la separació.

Es van fer dos petons. No es van parlar. Es van mirar. Ulls brillants, cristal·lins. Un nus a la gola que impossibilitava les paraules.

En Jordi va entrar a l'escola. Alguns nois els van mirar. Un d'ells se li va apropar i li va passar el braç per l'espatlla. Uns altres el van envoltar per fer-li arribar un sentiment de companyonia.

Al carrer, en Joan va respirar profundament i va deixar que les llàgrimes l'acompanyessin mentre anava cap a la fàbrica. El seu entorn no existia.

CINC DIES DESPRÉS DE L'EXPLOSIÓ

Com cada dia, en Jordi esperava el pare assegut en una cadira d'una de les oficines de la fàbrica. Quan va sentir la

sirena que significava el canvi de torn, va córrer cap al carrer, cap a la porta per on entraven i sortien els treballadors. Des de la tragèdia, en Joan sempre era el primer de sortir.

A l'instant, en Jordi es va adonar que el seu pare tenia una expressió diferent, com una llum petita al rostre.

—Tinc bones notícies, Jordi. Marxem una temporada, tots dos.

—Marxem?

—Lluny. Gairebé a França.

—Tan lluny?

—Saps on és França? Segur que ho has vist en un mapa!

—Espanya limita al nord amb França. Ho he après a l'escola.

—Llavors ja saps on és França.

—I on és el nord?

Sorprès per la pregunta, en Joan va deixar de caminar. Es va ajupir per tal que el seu rostre quedés a l'altura d'en Jordi.

—M'agrada la teva pregunta, Jordi —va dir forçant el primer somriure en setmanes—. Ets un noi llest.

—I què passarà amb l'escola? Vénen exàmens.

—Parlaré amb el director i ho entendre. Has tingut bones notes. El curs s'acaba aviat. No et preocupis.

—I la teva feina?

—D'això es tracta, Jordi. Ens n'anem precisament per la meva feina. Aquest matí m'han dit que em presentés al despatx del mateix president de la fàbrica, el senyor Mateu.

Gairebé em fa un salt el cor! «Què pot voler el gran cap d'un simple mecànic?», he pensat. M'ha donat el condol per la mort de la mare. Encara no ho havia fet, però, és clar, tampoc no ens havíem vist... Després m'ha felicitat per la meva tasca, pel que faig. «El tenim en gran consideració», m'ha dit. Volen que col·labori estretament amb el senyor Birkigt. Saps qui és?

—A la mare sempre li parlaves d'ell.

Una punxada va ferir el cor d'en Joan.

—És cert, Jordi. Vinga, anem a prendre una gasosa.

Van seure en unes cadires d'un bar i en Joan va demanar una gasosa i dos gotos. Per uns instants, en Joan va recordar.

«És un home increïble, Inés, aquest Birkigt és un geni i confia en mi. Avui fins i tot m'ha fet una pregunta sobre un dels motors que ha dissenyat. T'ho pots creure? A mi! A mi!»

I ella, sempre tan encaterinada, somreia i el petonejava.

En Joan volia recordar les paraules, tendres i plenes d'afecte i admiració, que ella va pronunciar. Una tremolor li va recórrer el cos. No aconseguia evocar el to d'aquella veu per sempre perduda.

—Pare?

—Perdona, Jordi, perdona.

—Estàs bé, pare?

—Sí, estic bé. Saps, Jordi? Ens anirà molt bé a tots dos, això de viatjar, vull dir.

En Jordi es va arronsar d'espatlles. No ho havia dit al seu pare, però feia dies que patia per la fi del curs. A l'escola, entre els companys, els mestres i els llibres, les hores passaven volant. Però

què passaria quan arribessin les vacances? No suportava la idea de romandre a casa mentre el seu pare anava a la feina. Tot el dia sol a casa? Impossible. La roba de la mare encara era a l'armari i el davantal, a la cuina... I la colònia, al prestatge del bany.

—Creus que ha estat la mare? —va preguntar en Jordi.

—Què vols dir, fill?

—Des del cel. Tal vegada ha estat ella... El viatge...

En Joan va notar un nus a la gola que li impedia respondre a l'instant. Volia plorar, però es contenia.

—No ho havia pensat, Jordi, però potser sí, tal vegada ha estat ella, des del cel.

—Però la mare no és al cel. És en una caixa de fusta, al cementiri.

El món va caure damunt d'en Joan i ja no va poder contenir les llàgrimes.

I mentre plorava, se sentia culpable i alleujat. Culpable perquè acceptant l'encàrrec del president de la Hispano Suïssa s'allunyava per un temps dels testimonis físics tan relacionats amb la pèrdua irreparable. I alleujat pel mateix motiu, tot i que molt i molt en el fons de la seva ànima.

EL MATEIX DIA DE L'EXPLOSIÓ. ESTACIÓ DE TREN DE BARCELONA

Dos homes d'aspecte humil fumaven nerviosos. Era evident que esperaven algú; tan evident com que desconfiaven

de les persones que anaven i venien, com si temessin ser vistos, com si fugissin després de cometre un atemptat, un robatori, un crim. Parlaven entre dents, procurant que les seves paraules no poguessin arribar a orelles estranyes.

—Nosaltres hem fet la feina. Ens ha de pagar —va reclamar el més baix de tots dos—. Ja et vaig dir que era millor que ens hagués avançat uns calerons. Ara som delinqüents i seguim igual de pobres que ahir. Si no ens paga el que hem pactat, el mato!

—Calla, Manel! Aquesta gent és perillosa. Si el toques ets mort! T'ho dic jo...

—M'ho dius tu, que em vas convèncer que era una feina segura i ara mira en quina situació ens hem de veure. Si la policia és llesta, sabrà que això d'aquesta nit ho ha hagut de fer algú que coneix la fàbrica.

—Segueixin-me, però no s'apropin a mi fins que m'aturi!

Una veu tan freda com el gel va interrompre la discussió. En Manel i el seu company es van mirar i van obeir. Durant uns minuts van anar darrere de l'home que esperaven, a certa distància. L'home va entrar en un portal damunt del qual un cartell anunciava «Pensión Flores». Van pujar un parell de pisos. L'home va treure unes claus i va obrir una porta que va tancar immediatament quan tots tres la van traspassar.

—Què han trobat? —va preguntar amb accent germànic aquell home.

—Només llibres de comptabilitat. Ni un plànel.

—Nosaltres hem fet la nostra feina. Ens paga o...

—Calla, Manel, calla! —va cridar el seu company.

Impertorbable, l'home va deixar veure la culata d'un revòlver que duia sota l'americana.

—Continuïn anant a la fàbrica, com si res no hagués succeït. No cridin l'atenció. No tenim els plànols. Els pagaré una part del que vam pactar i la resta se l'hauran de guanyar. Vull que descobreixin on viu en Marc Birkigt quan ve a Barcelona.

—I com ho farem? —va preguntar en Manel amb certa ironia.

L'home va ficar una mà en una butxaca i en va treure més bitllets dels que en Manel i el seu company, en Tomàs, mai no havien somiat de veure plegats. En va agafar un i el va lliurar a en Tomàs.

—N'hi ha molts més com aquest per a vostès si em donen la informació que els he demanat. De veritat els haig de dir com han de fer el que els demano? Si és així, llavors estic davant d'uns inútils. Tenen deu dies. Els esperaré a baix, al portal, a les vuit de la tarda. Si no tenen res, no es presentin i mai més no em veuran. Si acudeixen a la policia, acabaran a la garjola. Tinc contactes. Els prendran per anarquistes. A mi mai no em trobaran. Marxin, ja!

Quan els dos treballadors de la Hispano Suïssa van marxar, l'alemany, molt enfurismat, va donar un cop de porta. Va maleir en veu alta. Tot i que havia arribat a Barcelona feia uns quants dies, encara no coneixia bé la ciutat. Vigilava la fàbrica de la Sagrera per intentar descobrir per ell mateix els moviments de l'enginyer i d'en Damià Mateu. Fins ara no havia tingut sort. Va intentar seguir el segon d'ells, però aviat

el va perdre. En Damiaà anava en un dels seus cotxes i ell va haver de córrer. I pel que fa al suís, els seus contactes a França i Suïssa li van dir que era a Barcelona.

—Sí, tal vegada és a Barcelona, però no hi ha cap rastre d'aquest maleït enginyer! —va cridar amb ràbia.

ABANS DE PARTIR

Des que sabia que viatjaria amb en Birkigt, en Joan havia recuperat part de l'ànim perdut. Estava convençut que, tant per a ell com per a en Jordi, allò significaria un alleujament del terrible dolor que patien. Li feia especial il·lusió pel fill, ja que estava summament preocupat pel que passaria una vegada l'escola tanqués. Com esperava, el director va entendre la situació i en Jordi no hauria de fer els exàmens finals. «A l'estiu vostè mateix el pot ajudar amb les matemàtiques, i si el noi llegeix algun llibre, encara millor», li va dir.

Tal com en Damiaà Mateu li va demanar, ja ho tenia tot enllestit per marxar. Només calia que li comunicuessin el dia. «Serà aviat» —li va dir el president de la Hispano Suïssa,— «molt aviat. Prepari tot allò que necessiti perquè quan en Birkigt estigui llest la marxa serà qüestió d'hores i no pot haver-hi cap demora.»

De fet, en Joan gairebé no tenia res a preparar. Mai més no havia tornat a anar de viatge des que havia arribat de Madrid. El seu desplaçament més llarg des de llavors havia estat

a la costa, a la platja de Badalona, on anaven de tant en tant tots tres. A banyar-se. A fer castells de sorra. A sentir-se més a prop de la natura, com tant li agradava a ella.

Tampoc no va haver de preocupar-se del lloguer del pis, ja que en Damià Mateu li va avançar l'import: «A compte d'un augment de sou», van ser les seves paraules. No, no necessitava cap preparació especial. S'avergonyia fins i tot d'aquesta sensació d'alleujament per abandonar momentàniament «el niu», perquè així es referien la Inés i ell al minúscul habitatge on havien compartit tantes coses: passió, somnis, alegries, fins i tot el part... En Jordi va néixer allà. També alguna renyina, no res important. Era pràcticament impossible discutir amb la Inés. Ella gairebé sempre tenia raó. En Joan s'havia d'inventar els propis disgustos. De vegades, en dates molt assenyalades s'enfadava amb ell mateix per no tenir més diners per fer regals luxosos. Ella no els demanava, ni ho insinuava. A ella, a la Inés, li agradaven els detalls inesperats. Una rosa... També un llibre, ja que omplia l'escàs temps lliure devorant pàgines. «He vist un llibre», va dir la Inés una vegada, «escrit per una dona que reclama els nostres drets, els drets de les dones...» En Joan mai no va arribar a comprar-l'hi. L'havia localitzat, en una llibreria del centre. Apartava uns cèntims de cada setmanada. No va ser-hi a temps. La Inés de vegades guanyava uns cèntims cosint per a la sastreria del barri. No li volia demanar que trenqués la guardiola. «Comprarem un sofà de segona mà... Més ben dit, de segon cul», deia ella rient.

En Jordi havia dit al seu pare que volia endur-se una llibreta i llapis. Ell mateix va separar quatre de les sis peces de roba estiuenca que tenia. I les espadenyes. Aquell seria el vestuari per al viatge.

Els darrers dies a la fàbrica en Joan havia fet certa amistat amb un company anomenat Tomàs.

En principi, en Tomàs se li va apropar per fer-li costat amb motiu del mal moment anímic que passava en Joan. En Joan va agrair aquell gest i el va considerar una mostra de solidaritat per part d'algú que treballava a la mateixa empresa. Però en Tomàs es mostrava molt atent, cada cop més, i sempre que tenia una oportunitat se li apropava per conversar i donar-li ànims.

«Per la fàbrica corre el rumor que aquest Birkigt et té en molt bona consideració.» «Parles molt amb el suís.» «Si caus bé al suís, ja et veig de cap de mecànics.» «Aprofita l'ocasió, ara més que mai, t'ho mereixes.» «M'han dit que en Birkigt té una casa amb més de dotze habitacions.» «De debò que no saps on viu?»

En Tomàs feia aquests comentaris amb un somriure, com si li volgués donar ànims. També en feia altres.

«He vist com el teu fill t'espera cada dia a la sortida de la feina. Ho deu passar molt malament. Sort que et té a tu. Segur que ets un pare com el que m'hauria agradat tenir a mi.» «Saps si farem altres tipus de motors? Hi ha un bum-bum per la fàbrica que potser construirem motors per a aquests ocellots de ferro que volen, tot i que, creu-me, jo mai no hi pujaria, ni boig. Jo sóc dels que creuen que l'home no està fet per volar.»

Fins que en Tomàs, en una de les seves converses, va fer un comentari que va provocar que en Joan, de manera inconscient, digués el que hauria estat millor silenciar.

«Aquest matí t'he vist parlant una altra vegada amb el suís. No et deu haver convidat pas a passar uns dies a Suïssa? Diuen que és un país amb moltes muntanyes on fa un fred del dimoni.» «No, a Suïssa precisament, no», va dir en Joan.

En Joan no va percebre el gest de sorpresa del seu company.

«Què vols dir? De veritat t'ha convidat?» «No, no. Bé, en certa manera... Escolta, Tomàs, es tracta d'un tema que no sé com explicar... Hem de... El senyor Birkigt ha de fer una cosa prou important i m'ha demanat que l'acompanyi... Coses de la feina...» «I no saps on anireu? A veure si vas a París, ja ho saps, París, dones, cancan...», va dir en Tomàs fent broma.

En Joan va recordar les paraules d'en Damià Mateu demanant-li prudència amb el tema del viatge. Va fer un somriure, com traient importància a tot plegat.

En Tomàs no hi va insistir per no semblar gaire interessat. Després de tot, ja sabia alguna cosa que podia valer part del feix de bitllets que l'alemany els havia ensenyat. Si aconseguia més informació, tal vegada el feix sencer passaria a la seva butxaca.